

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 603.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245216235936/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

Cloud for Morder-Dolken, og da Hugonotternes Udrydelse havde været Paaskuddet for Guisernes Oprør, og var Omkvædet paa Hovedstadens Gade-Vise, saa syndes det usægtelig en Gordisk Knude, den første Bourbon havde at løse, før han kunde bestige Frankrigs Throne. At Knuden desuagtet paa en Maade blev løst, saa ikke blot Nisse-Kongen af Navarra kom til at throne i Paris, men Bourbonnerne kom til at glimre der endnu langt mere og snart ligesaa længe som Valeserne, det er en Kiønds-Gjerning, og det er derfor i sin Orden, at Franskmandene kalde Henrik af Navarra »den Store» og skrive Helledigte om hans Kamp og Seier; men Verdens-Historien maa dog bemærke, at i det Hele ligner han langt mindre en »bjergfødt Løve» end en »bjergfødt Muus,» var langt mere en Heltindes Søn end selv en Helt, og løste egentlig ikke Knuden, men løskiøbde sig derfra.

Allerede ved det Parisiske Blodbad havde nemlig Henrik (da nitten Aar gammel) fornægtet Calvin og hørt Messe for at redde sit Liv, og at han siden, da han endelig (1576) rev sig løs af Hofets Lænker, afsvor Papisteriet, viiste kun ydermere, at Troen var ham en meget ligegyldig Sag*). Glødede han nu slet ikke for Calvinismen i kirkelig Henseende, da gjorde han det ligesaa vidt for Samvittigheds-Friheden, der maa synes Vendekaaber aldeles unødvendig, eller for den Borgerlige Frihed i det Hele, som i hans Øine var en slem Selvraadighed, og det er derfor intet Under, at han, baade før og efter den sidste Valesers Død, helst fordrev Tiden med Spas, og vaagnede kun op engang imellem mere for at glimre i Marken end for at gjøre Kæmpeskridt til et ophøiet Maal.

Glimrende var saaledes vistnok den Seier, Henrik i Spidsen for 6000 pjaltede Hugonotter vandt ved Coutras i Guienne (1587), men forbausende selv for hans bedste Venner var den Ligegyldighed, han viste for at benytte den, saadet blev baade Hugonotternes første og sidste Seier i aaben Mark**). Glimrende var ogsaa Seieren ved Ivry i Normandiet (1590), og den maa vel kaldes Henriks egen, da han vandt den med en blandet Hær, blot over sin Medbeiler til Thronen, men heller ikke den benyttede han, og viste kun siden, da han skulde mæle sig med Hertugen af Parma, hvilken maadelig Felt-herre han var***). Uagtet derfor Henriks glimrende Tapper-

*) Sismondi XIX. 198—99. 307. 356—60. 372—74.

***) Davila S. 406—69. Sismondi XX. 264—88.

****) Sammet. S. 639—94. Sammet. XXI. 49—97.

Det Sættende Aarhundrede

hed og Lykke paa Valpladsen vandt hele Frankrigs Beundring, var det dog egenlig kun med »Guld og grønne Skove« han overvandt Paris og sine mange Fiender, kun med Utaknemmelighed han lønede sine gamle Venner, og kun med Udsuelse han arbejdede paa hvad hans ubarmhertige Rentemester kaldte Rigets Velstand.

Kun forgjæves havde nemlig Henrik søgt at udhungre Paris (1590), thi skøndt man tilsidst bogstavelig aad Græs som Kvæget og bagde Brød af Dødningebæen, holdt Paris dog Pinen ud, til Hertugen af Parma undsatte den, og da Pøbelen saa, for at give sin Glæde Luft, hængde Parlaments-Præsidenten og et Par andre fornemme Jurister, som gamle Lurendreiere, man ei kunde liide paa, da tog Hertug Carl [af Guise, ved at hænge de skrappeste Rødemestere, Brodden fra dem, og satte »skikkelige Folk« i Spidsen, som kunde finde sig i Billighed, og de solgte reentud Paris (1594) til Kong Henrik^{*)}. For Løiers Skyld kan det ogsaa bemærkes, at Grev Brissac, som ved denne Leilighed skummede Fløden, og fik, iblandt Andet, to Tønder Guld og en Marskal-Stav, var netop ham, der havde lært Pøbelen at giøre Barricader^{**}). Carl af Guise, mest bekiendt under Navnet »Hertugen af Mayenne,« som selv havde gjort sig et svagt Haab om Kronen, krympede sig vel enstund ved at give tabt, men da Paris gik fløiten, og han mærkede, at Spanierne var daarlige Trøstere, tog han dog ogsaa (1596) paa en skikkelig Maade det Visse for det Uvisse^{***}). Den Sædrægtigste til at give Kiøb var Prinds Philip Emanuel af Lothringen, sædvanlig kaldt »Hertugen af Mercœur,« som, med Spaniens Hjælp, stræbde at giøre sig uafhængig i Bretagne, og han var uden tvivl den gæveste Mand af dem Alle; thi da han omsider (1598) maatte gaae paa Forlig og gifte sin eneste Datter med Kong Henriks Frillesøn, vendte han Frankrig Ryggen, som et reent Babel, og trøstede sig med at gaae til Ungarn og slaas med Tyrken†).

Saaledes samlede da Henrik af Bourbon Riget, og at han alt tidlig (1593) havde paany afsvoret det Calvinske Kiættleri, følger af sig selv, men at han var saa prutien som muelig paa Religjons-Frihed til Hugonotterne, det maas vi lægge Mærke til, fordi man sædvaanlig, ved at høre om det

*) Davila S. 670—71. Sismondi XXI. 66. 81. 126—39.

***) Sammet S. 496—97. 969—72. Sammet. 253—57.

****) Sismondi XXI. 399—410.

†) Davila S. 1065.